

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Jild 3, Son 12/1

2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/1 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Тошкент давлат юридик университети.

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги

педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодири Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

<i>Елмуратов Икматулла Гайбуллаевич</i> ҚОРАҚАЛПОҒИСТОНДАГИ БИРИНЧИ ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ ТАРИХИ (1931-1936 ЙИЛЛАР)	12-18
<i>Qitaybekov Azizbek Kenesbek o'g'li</i> QORAQALPOG'ISTONDA HAVO TRANSPORTINING SHAKLLANISHIDA "DOBROLET" AKSIYADORLIK JAMIYATINING O'RNI	19-23
<i>Nawrizbaeva Nurjamal Qudaybergenovna</i> QORAQALPOQLARNING GILAMCHILIGI BILAN BOG'LIQ VA'ZI MAROSIMLAR	24-29
<i>Сайдуллаев Фаррух Умедулло ўғли</i> МУҲАММАД ҲАКИМ ТЕРМИЗИЙНИНГ ЭТНОЛОГИК ВА ЭТНОГРАФИК ТАДҚИҚОТЛАРИ	30-35
<i>Berdiqulov Mirolim Tugalvoyevich</i> ТО'ДА-1 NEOLIT MAKONINING O'ZBEKISTON TOSH DAVRI ARXELOGIYASINI O'RGANISHDAGI O'RNI	36-40
<i>Olimjonova Gulida Olimjon qizi</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT VOJXONA XIZMATI ORGANLARI FAOLIYATI ..	41-47
<i>O'ng'alov Lazizbek Amiriddin o'g'li</i> NUROTA TOG' TIZMASINING TOSH DAVRI ARXELOGIYASINING O'RGANILISH TARIXI..	48-53
<i>Rahmonov Faxriddin Shoymardonovich</i> MILLIY DEHQONCHILIK MADANIYATINI ETNO-TARIXIY MANBALARDA AKS ETISHI (JANUBIY O'ZBEKISTON MISOLIDA)	54-58
<i>Tilavboyev Muhammad</i> JIZZAX VOHASIDA OT BILAN BOG'LIQ URF-ODATLAR VA MAROSIMLAR	59-63
<i>To'xtaboyev Xurmatullo Shomirza o'g'li</i> O'ZBEKISTON ILM-FANI RIVOJIDA FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETINING O'RNI (MUSTAQILLIK YILLARI MISOLIDA)	64-68
<i>Рахматиллаев Хасанбой</i> МАРКАЗИЙ ОСИЁНИНГ ҚАДИМГИ ДАВР ЭТНИК ТАРИХИНИ ЁРИТИШДАГИ АЙРИМ МУАММОЛИ МАСАЛАЛАР ВА УСУЛЛАРГА ДОИР	69-74
<i>Qurbonova Manzila Boqiyevna</i> BUXORO VOHASI MILLIY SHIRINLIKLARI VA ICHIMLIKLARI	75-80
<i>Ravshanova Gulora</i> QASHQADARYO VOHASIDA MUNTAZAM QUROLLI HARAKATLAR TA'MINOTI (XX-asrning 20- yillarida)	81-85
<i>Зарипбаев Уснатдин Оракбаевич</i> ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ЙИЛЛАРИДА ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН АССР ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИ	86-90

<i>Baxronov Abdullo Haydar o'gli</i> O'ZBEKISTONDA TOSH DAVRI ARXELOGIYASINI O'RGANISHDA XALQARO EKSPEDISIYALARINING O'RNI	91-95
<i>Maxmatqulov Jasur Isroil o'g'li</i> GIYOHVANDLIKKA QARSHI KURASH MAVZUSINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	96-101
<i>Esanova Nilufar</i> O'ZBEKISTON-TURKIYA HAMKORLIGI VA UNING NATIJASI (TO'QIMACHILIK SANOATI MISOLIDA)	102-106
<i>Норбоев Сарвар Қаҳрамон ўғли</i> АФРОСИЁБДАГИ СЎҒД МУДОФАА ДЕВОРИГА ОИД ТАДҚИҚОТЛАРНИНГ ЎРГАНИЛИШИ (XX АСРНИНГ 50-80-ЙИЛЛАРИ).....	107-111
<i>Эсонов Зиёдбек Юлдашевич</i> ФАРҒОНА ВОДИЙСИ АҲОЛИСИ ТЎҚИМАЧИЛИК ҲУНАРМАНДЧИЛИГИ АНЪАНАЛАРИ	112-117
<i>Tishabayeva Irodaxon Rasulovna</i> 1960-1970 YILLARDA O'ZBEKISTONDA MAKTABGACHA TARBIYA MUASSASALARI FAOLIYATI	118-124
<i>To'xtamishева Fotima Musurmonovna</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA QASHQADARYO VOHASI KASHTADO'ZLIGIDA O'ZGARISHLAR.....	125-132
<i>Sattorov Nurbek</i> SHIMOLIY BAQTRIYA VA ZARAFSHON MINTAQALARIDA DEHQONCHILIK VA CHORVACHILIK MADANIYATI SOHIBLARI ETNOMADANIY ALOQALARINING O'ZBEK XALQI ETNOGENEZI SHAKLLANISHIDAGI O'RNI	133-138
<i>Hazratov Nurali Burxon ug'li</i> QADIMGI KESH VILOYATI HUDUDIDAGI ARXELOGIK YODGORLIKLARINING O'RGANILISH TARIXIDAN	139-144
<i>Mamatqulov Bekzod Sherzovich</i> O'ZBEKISTONDA GAZ-OLTINGUGURT SANOATINING YUZAGA KELISHI VA UNING RIVOJLANISH TARIXI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA).....	145-149
<i>Berdiyev Jamshid</i> VOHA JOY NOMLARINING SHAKLLANISHIDA ETNONIMLAR VA PATRONIMLARNING TUTGAN O'RNI	150-155
<i>Djurakulov Sherzod Davronovich</i> SAMARQAND VILOYATI HUDUDIDI TOSH DAVRI ARXELOGIYASINING O'RGANILISHI TARIXI	156-161
<i>Қурбанова Дилрабо Шерипбоевна</i> ПАРЛАМЕНТ ТАРИХИ ВА ТАРИХШУНОСЛИГИ	162-172

<i>Зухриддин Болтаевич Жунаев</i> ХОРАЗМДА РЕСПУБЛИКА ТУЗУМИ: ЮТУҚЛАР ВА МУАММОЛАР (1920-1924 йиллар)	173-181
<i>Mamadiev Voxodir Bobojonovich</i> QASHQADARYO MUZEYIDAGI NODIR OSTODON	182-186
<i>Norqo'chqarov Xushvaqt Eshnazarovich</i> AFG'ONISTONDA O'ZBEK TILINING QONUNIY ASOSLANISHI, O'ZBEKLAR IJTIMOIIY-MADANIY HAYOTIDAGI O'RNI (XX ASR – XXI ASR BOSHLARI)	187-197
<i>Ибрагимов Рахмон Зиёдуллаевич</i> ТОШКЕНТ ВОҲАСИ СЎНГГИ БРОНЗА ДАВРИ ТАРИХИ ТИЗИМИДА: ДАФН УДУМИ ВА МИГРАЦИЯ МАСАЛАЛАРИ	198-203
<i>Азаматова Гулмира Байирбековна</i> ОДАМ САВДОСИГА УЧРАГАН МИГРАНТ ХОТИН-ҚИЗЛАР ҲАҚИДА БАЎЗИ МУЛОҲАЗАЛАР	204-208
<i>Tishabayeva Iroдахon Rasulovna</i> 1960-1970 YILLARDA O'ZBEKISTONDA MAKTABGACHA TARBIYA MUASSASALARI FAOLIYATI	209-215
08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ	
<i>Ostonokulov Azamat Abdukarimovich, Inoyatov Mardonbek Mo'min o'g'li</i> DAVLAT SEKTORIDA ICHKI AUDITNING XALQARO STANDARTLARI	216-226
<i>Kurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich</i> O'ZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV TASHKILIIY- IQTISODIY MEKANIZMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY VA USLUBIY ASOSLARI	227-232
<i>Отабеков Отажон Ғайрат ўғли</i> ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ОПТИМАЛ СОЛИҚ ЮКИ ВА ИҚТИСОДИЙ ЎСИШ МАСАЛАЛАРИ	233-243
<i>Шакирова Фароғат Болтаевна</i> ИННОВАЦИОН ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА БАҲОЛАШ ИНДИКАТОРЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ	244-255
<i>Мамбетназаров Бахыт Бисенбаевич</i> ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА ТАДБИРКОРЛИК СУБЪЕТЛАРИНИНГ РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	256-263
<i>Jumaniyazova Ro'za Quvondiq qizi</i> TURIZM INFRATUZILMASI TUSHUNCHASI VA UNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	264-269
<i>Matniyozov Murodjon Rajabbayevich</i> DESTINATSIYA IMIDJINI SHAKLLANTIRISHDA TURISTLARNING SODIQLIGI VA QONIQLASHINING AHAMIYATI	270-278

<i>Хамидова Зарифа Урол қизи</i> ДАВЛАТ СЕКТОРИДА ИЧКИ АУДИТ ВА ДАВЛАТ МОЛИЯВИЙ НАЗОРАТ ТАДБИРЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ	279-291
<i>Toshaliyeva Saodat Toxirovna</i> KICHIK TADBIRKORLIK TUSHUNCHASI VA UNING IJTIMOIIY-IQTISODIY MONIYATI	292-296
<i>Худойназаров Фахритдин Хаитович</i> ИБН ХАЛДУННИНГ ИҚТИСОДИЁТГА ТАВСИЯЛАРИ	297-304
<i>Nurullayev Hoshimjon Hamidovich</i> GASTRANOMIYANING TURIZM RIVOJLANISHIDAGI ANAMIYATI	305-313
<i>Кадырова Шарофат Амоновна</i> ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ	314-323
<i>Бегматова Зиёда Захиджановна</i> ДАВЛАТ ИНТЕРАКТИВ ХИЗМАТЛАРИ ТИЗИМИ АСОСИДА КАДРЛАР БАНДЛИГИНИ ВА УЛАРГА ТАЛАБНИ БАҲОЛАШ	324-332
<i>Shafkarov Bakhrom Khudoyberdievich</i> TERRITORIAL FEATURES AND THEIR EFFECTIVE USE IN THE CULTIVATION OF VITICULTURE PRODUCTS	333-340
<i>Masharipova Fazilat Axmedovna</i> OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING ANAMIYATI	341-348
<i>Мусинов Дилшод Султанович</i> ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГИ ИЖТИМОИЙ ВА ИҚТИСОДИЙ САМАРАДОРЛИГИ ИҚТИСОДИЙ ЎСИШ ОМИЛИ СИФАТИДА	349-359
<i>Шакирова Юлдуз Сайдалиевна</i> ВОПРОСЫ РАЗРАБОТКИ ДОРОЖНОЙ КАРТЫ АКТИВИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ	360-368
<i>Абдивоҳидов Мамуржон Авазхон ўғли</i> РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГ МАЗМУНИ, ТАВСИФИ ВА РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ	369-380
<i>To'xtasinova Muxayyo Mirzasultonovna</i> DAVLATNING INNOVATSION TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MASALASIGA	381-388
<i>Қурбанова Раҳима Джамшедовна, Мирзаева Ширин Нодировна</i> РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В СТИМУЛИРОВАНИИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	389-403
<i>Набиева Нилуфар Муратовна</i> ОСОБЕННОСТИ КОМПЛЕКСА МАРКЕТИНГОВОГО ПРОДВИЖЕНИЯ КОМПАНИИ В ЦИФРОВОЙ СРЕДЕ	404-416

<i>Safarov Radjabboy Eshmuxammadovich</i> KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDA INDIVIDUAL DAROMADGA SOLIQLAR MEKANIZMIDAN SAMARALI FOYDALANISH MASALALARI	417-428
<i>Sharipova Zulayho</i> SANOAT TARMOQLARI KLASTERLARINI RIVOJLANTIRISH VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	429-434
<i>Шарипов Акбар Илхамович</i> ЧАКАНА САВДО КОРХОНАЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА РАҚАМЛИ МАРКЕТИНГНИ РОЛИ	435-440
<i>Хаджаев Хабибулла Сагдуллаевич</i> ОБЪЕКТИВНАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ И ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ АНТИМОНОПОЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ В РАЗВИТИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	441-447
<i>Хамзайева Дилфуза Самаровна</i> SURXANDARYO VILOYATIDA TURISTIK MAHSULOTLARNI BAHOLASH VA SAMARALI RIVOJLATIRISH IMKONIYATLARI	448-452
<i>Усманова Насиба Акбаржоновна</i> ПУТИ РАЗВИТИЯ МЕНЕДЖМЕНТА В СФЕРЕ УСЛУГ	453-459
<i>Исхакова Сарвар Аюбовна</i> ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА ЗАНЯТОСТЬ И КВАЛИФИКАЦИЮ ПЕРСОНАЛА В СФЕРЕ БЫТОВОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	460-467
<i>Ollanazarov Bekmurod Davlatmurotovich</i> INNOVATSION TADBIRKORLIKNI MOLIYALASHTIRISHDA MUQOBIL MOLIYALASHTIRISH VOSITALARIDAN FOYDALANISH VA UNI TURISTIK XIZMATLAR SOHASIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI	468-479
<i>To'uchiyeva Nodira G'ulom qizi</i> OLIY TA'LIMNI BOSHQARISHDAGI INNOVATSIYALAR. CHAT GPT YOHUD SUN'IY INTELLEKT	480-485
<i>Абдурахимова Саида Аҳмаджановна, Адилова Гўзал Абзаловна</i> ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА КИЧИК БИЗНЕС СУБЪЕКТЛАРИ ТАРКИБИЙ ҚИСМЛАРИНИНГ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНИШ ТАҲЛИЛИ	486-494
<i>Maxsudov Sherzod Solijonovich</i> TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION MUHIT JOZIBADORLIGINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	495-500
<i>Tadjibekova Dilnoza Bakhtiyarovna</i> ENHANCING FINANCIAL RESOURCE FORMATION IN BUSINESSES	501-506
<i>Radjabova Malika Ziyodullayevna</i> AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH ISTIQBOLLARI XUSUSIDA	507-512

09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

<i>Asraqulova Adiba Nabiyevna</i> ZAMONAVIY DAVRDA IQTISODGA FALSAFIY QARASHLAR	513-520
<i>Жўраев Аҳмад Муҳаммадиевич</i> ТИНЧЛИКПАРВАРЛИК ҲОЯЛАРИНИНГ ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИДАГИ АҲАМИЯТИ	521-530
<i>Гуламова Мавжуда Ташпулатовна</i> АХМАД ЗИЁУДДИН АЛ-КУМУШХОНаВИЙ АСАРЛАРИДА КОМИЛ ИНСОҲ ҲОЯЛАРИНИНГ ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ	531-538
<i>Abduxolikova Nasiba Alijonovna</i> YOSHLARNING ONLAYN TA'LIM JARAYONIGA TA'SIR ETUVCHI IJOBIIY SALBIY OMILLAR	539-544
<i>Yazdonov Zikirillo Shukurilloevich</i> QALANDARIYLIK VA UNING INSON, JAMIYAT TIZIMIDAGI O'RNI	545-552
<i>Sharipova Barno Salimovna</i> BIOETIK MADANIYATNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA UNING ZAMONAVIY IMIJI	553-558
<i>Xalikulova Umida Rustamovna</i> AXBOROT MUHITINING OLIY TA'LIMGA TA'SIRI: KONSTRUKTIV VA DESTRUKTIV OMILLAR	559-564
<i>Abbasova Maftuna Subxonovna, Temirova Xurshida</i> OILA VA NIKOH MA'NAVIYATI, OILANI MUSTAHKAMLASH OMILLARI	565-571
<i>Tog'ayev Nodirjon Ergashevich</i> AJDODLARIMIZ BOY ILMIY MEROSINING O'ZBEKISTONDA MA'RIFATLI JAMIYAT QURISH HAMDA YOSHLAR TARBIIYASIDA TUTGAN O'RNI	572-576
<i>Kipchoqov Xomidjon Gulomovich</i> JAVOBGARLIK PRINSIPINI SHAKLLANTIRISH AXLOQSHUNOSLIKNING ASOSIY MASALASI SIFATIDA	577-581
<i>Raximova Rayxon Abdurasulovna</i> ZAMONAVIY OILADA MA'NAVIY-AXLOQIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH: MUAMMONING NAZARIY VA USLUBIY TAHLILI	582-586
<i>Агзамова Нилюфар Шухратовна</i> "АДАБ АЛЬ-ТАБИБ" КАК ИСТОЧНИК НАЦИОНАЛЬНОЙ БИОЭТИКИ	587-591
<i>Axmadiyev Nuriddin Muxutdinovich</i> INTELLEKTUAL MADANIYAT YOSHLARNING INNOVATSION FAOLLIGINI OSHIRISHNING MUHIM MEZONI SIFATIDA	592-596
<i>Nabiyev Mansur Jamxur o'g'li</i> DEMOKRATIK JAMIYAT TARAQQIYOTIDA IJTIMOIIY G'OYALAR EVOLYUTSIYASI VA MODERNIZATSIIYASI	597-603

<i>Kenjayeva Dilrabo Romanovna, Xaydarova Larisa Sunnatovna</i> GLOBALLASHUV SHAROITIDA MILLIY MADANIYAT SOHASIDAGI O'ZGARISHLARNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	604-609
<i>Abduraximova Tursunoy Abduvoxid qizi</i> O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM TRANSFORMATSIYASINING FALSAFIY MOHIYATI	610-615
<i>Tagayev Ganisher Xasanovich</i> YOSHLAR ETNOESTETIK DUNYOQARASHINI RIVOJLANTIRISHDA BADIY-ESTETIK OMILLARNING O'RNI	616-625
<i>Шоназаров Жамшид Шуҳратович</i> БЕҲБУДИЙ ВА УНИНГ ДАВЛАТЧИЛИК ҲОЯСИ	626-630
<i>Ҳамраев Сирож Абруевич</i> ЖАМИЯТ ЯНГИЛАНИШИ ВА ТАДБИРКОР МАЪНАВИЯТИ	631-637
<i>Nabiyev Bekzod Muxammadumarovich</i> MAFKURAVIY ISHLARNI TASHKIL ETISHDA ZAMONAVIY TARG'IBOT TEXNOLOGIYALARI: O'ZBEKISTON VA XORIY TAJRIBASI	638-642
<i>Hashimova Gulsina Ismoyilovna</i> HARBIY IJTIMOYIY ISH VA HARBIY MADANIYATNING HARBIY XIZMATCHILAR FAROVONLIGINI TA'MINLASHDAGI ROLI	643-648
<i>Karimova Gulnoza Yigitaliyevna</i> AXLOQIY MADANIYAT TUSHUNCHASINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOYIY ZARURIYATI	649-655
<i>Sharipova Kamola Usmonjonovna</i> YANGI O'ZBEKISTONDA GENDER TENGLIKNI TA'MINLASH BO'YICHA ILG'OR XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASINI MILLIY STRATEGIYAGA TRANSFORMASIYALASH ISTIQBOLLARI	656-661

08.00.00- Иқтисодиёт фанлар

Masharipova Fazilat Axmedovna,
Toshkent axborot texnologiyalari universiteti Urganch filiali
"Tabiiy fanlar" kafedrası o'qituvchisi, mustaqil tadqiqotchi

OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING AHAMIYATI

Annotatsiya. Ushbu maqolada qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlashda raqamli texnologiyalardan muvaffaqiyatli foydalanishni o'rganadi. Unda qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlashda raqamli texnologiyalardan foydalanish istiqbollari har tomonlama o'rganilib, kuzatilayotgan tendentsiyalar va texnologiyalarni qamrab oladi.

Kalit so'zlar: Raqamli iqtisodiyot, Oziq-ovqat xavfsizligi, raqamli texnologiya, Oziq-ovqat mahsulotlari, qishloq xo'jaligi, innovatsion.

Masharipova Fazilat Ahmedovna
Tashkent Information University of Technology Urganch branch
Teacher of the "Natural Sciences" department, independent researcher

THE IMPORTANCE OF THE DIGITAL ECONOMY IN ENSURING FOOD SECURITY

Abstract. This article explores the successful use of digital technologies in agricultural processing. It comprehensively explores the prospects of using digital technologies in agriculture and food processing, and covers the observed trends and technologies.

Key words. Digital economy, Food safety, digital technology, Food products, agriculture, innovative.

Машарипова Фазилат Ахмедовна,
Ургенчский филиал Ташкентского университета
информационных технологий, Преподаватель кафедры
«Естественные науки», независимый исследователь

ЗНАЧЕНИЕ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Аннотация. В данной статье исследуется успешное использование цифровых технологий в переработке сельскохозяйственной продукции. Он всесторонне исследует перспективы использования цифровых технологий в сельском хозяйстве и пищевой промышленности, освещает наблюдаемые тенденции и технологии.

Ключевые слова. Цифровая экономика, Пищевая безопасность, цифровые технологии, Продукты питания, сельское хозяйство, инновации

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V3I12.1Y2023N49>

Kirish. Raqamli iqtisodiyot bir necha jihatdan oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bu axborotning samarali va shaffof oqimini ta'minlaydi, qishloq xo'jaligi amaliyotini, ta'minot zanjiri boshqaruvini yaxshilaydi va bozorlar va moliyaviy xizmatlarga kirishni rag'batlantiradi.

Ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini yanada oshirish, jahonda oziq-ovqat mahsulotlariga bo'lgan talab ortayotganligini e'tiborga olgan holda soha faoliyatini takomillashtirish maqsadida, yurtboshimiz Sh.M.Mirziyoev tomonidan 2020 yil 18 martda "Agrar va oziq-ovqat sohalarini boshqarish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4643-sonli Qaror tasdiqlandi. Qarorda "...qishloq xo'jaligida davlat boshqaruvi tizimini isloh qilish va yanada rivojlantirish, unga zamonaviy menejment mexanizmlarini joriy etish, sohani raqamlashtirish ishlarini jadallashtirish, oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligini va iste'mol ratsionini yaxshilash, talab etiladigan miqdordagi oziq-ovqat mahsulotlari yetishtirishni ta'minlash, xalqaro bozorlarda raqobatbardosh, yuqori qo'shilgan qiymatli qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat tovarlari ishlab chiqarishni nazarda tutuvchi qulay agrobiznes muhitini yaratish" kabi vazifalar belgilangan.[1]

O'zbekiston Yevrosiyo iqtisodiy ittifoqining kuzatuvchi maqomini olishi hamda kelgusida ittifoqqa kirishi ehtimolligi mavjudligi barcha sohalar kabi oziq-ovqat sanoatida innovatsiyalarni rivojlantirish zaruriyatini oshirmoqda. Ittifoqqa qo'shilish oziq-ovqat importining ortishiga hamda mahalliy ishlab chiqaruvchilar bilan raqobatlashishga olib kelishi mumkin. Bunday jarayonda korxonalar tomonidan innovatsion texnologiyalarni rivojlantirishga e'tibor qaratishni talab etadi. O'zbekistonni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning 2017-2021 yillarga mo'ljallangan Harakatlar strategiyasining diqqat markazida turgan eng – muhim ustuvor vazifalardan biri–milliy iqtisodiyotda tarkibiy o'zgartirishlarni chuqurlashtirish, milliy iqtisodiyotning yetakchi tarmoqlarini modernizatsiya va diversifikatsiya qilish hisobiga uning raqobatbardoshligini oshirish sanaladi.[2]

Adabiyotlar sharhi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) dunyoni global miqyosda bog'ladi va hozirda hayot tarzi va ijtimoiy ongning dinamik ravishda o'zgartirmoqda. AKT axborot almashish va o'zaro muloqot uchun eng yaxshi vosita sifatida paydo bo'ldi. Hayotning hech bir sohasi AKT sohasiga befarq qolmagan. Hozirgi davrda qishloq xo'jaligiga ham AKT katta ta'sir ko'rsatdi, biroq qishloq xo'jaligida AKTning ulushi ayniqsa GATT (Tariflar va savdo bo'yicha Bosh kelishuv)dan keyin sezilarli darajada oshib bormoqda. AKT resurslarni barqaror boshqarish orqali qishloq xo'jaligini takomillashtirishda muhim tarmoq hisoblanadi. Kompyuterlar, smartfon ilovalari hamda internetdan foydalanish qishloq xo'jaligi va agrobiznesda AKT salohiyati haqida xabardorlikni oshirdi.[3] Rivojlanayotgan mamlakatlarda qishloq xo'jaligini raqamlashtirish tobora kuchayib bormoqda. Raqamli texnologiya qishloq xo'jaligi qiymat zanjiri bo'ylab aloqalarni yaxshilashga qaratilgan bo'lib, bu orqali fermer jamoalari va tizimlariga stresslardan xalos bo'lish va fermerlar duch keladigan zarbalarni o'zlashtirish imkonini beradi. Biroq raqamli texnologiyalar qishloq xo'jaligi sektoriga barqaror foyda keltirmaganidan xavotir bor. Qishloq xo'jaligining qiymat zanjiri bo'ylab manfaatdor tomonlar o'zlari foydalana olmaydigan katta hajmdagi ma'lumotlarga muhtoj.[4] So'nggi yillarda oziq-ovqat inqirozi qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat xavfsizligini milliy va rivojlanish kun tartibiga qaytarishga yordam berdi. Qo'shimcha xalqaro mablag'lar jalb qilindi, milliy va

mintaqaviy tashabbuslar kuchaytirildi, keng ko'lamli yangi va innovatsion vositalar va yondashuvlar amalga oshirilmoqda. Ushbu sa'y-harakatlarning aksariyati bilim yaratish, axborotga kirish va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) kengroq foydalanishga ko'proq sarmoya kiritishni talab qiladi.[5]

Qishloq xo'jaligi jahon iqtisodiyotida muhim rol o'ynaydi, chunki rivojlanayotgan mamlakatlarda qishloq aholisining aksariyati unga bog'liq. Tabiiy resurslarning kamayishi qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishini yaxshilashni har qachongidan ham muhimroq, lekin ayni paytda qiyinroq qiladi. Bu talab doimiy ravishda o'sib borayotgan bo'lsa-da, Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) ishlab chiqaruvchilarga barqarorlikni qabul qilishni va ularning kundalik turmush sharoitlarini yaxshilashni taklif qilmoqda. AKT ob-havo prognozi, bozor narxlari, yangi kasalliklar va navlarning paydo bo'lishi va boshqalar kabi o'z vaqtida va yangilangan tegishli ma'lumotlarni taqdim etadi. Yangi bilimlar fermerlarga ishlab chiqarishni kuchaytiruvchi texnologiyalarni olib kirish va zamonaviy qishloq xo'jaligi texnologiyalari bilan quvvatlanish hamda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini tejamkor va daromadli tarzda ko'paytirish uchun shunga muvofiq harakat qilish uchun noyob imkoniyat yaratadi. AKTning o'zi yoki boshqa AKT tizimlari bilan birgalikda foydalanish samaradorlikni oshirishga va resurslardan yaxshiroq foydalanishga olib keladi va fermer xo'jaligini boshqarish, marketing, logistika va sifatni ta'minlash uchun zarur bo'lgan vaqtni qisqartiradi.[6]

Oziq-ovqat mahsulotlarini iste'mol qilish va uning xavfsizligi inson xavfsizligi uchun muhimdir. Mintaqada raqamli yechimlar orqali oziq-ovqat tizimini o'zgartirishning kelajakdagi imkoniyatlarini o'rganish muhimdir. Bunday raqamli yechimlar oziq-ovqat biznesi operatorlarini yanada samarali, barqaror va shaffof qiladi. Mintaqada raqamlashtirish uchun transchegaraviy infratuzilmalarni rivojlantirish mahalliy oziq-ovqat tizimining izolyatsiyasini yo'q qiladi, shu bilan qayta ishlangan, yangi va xavfsiz an'anaviy oziq-ovqat mahsulotlarining mavjudligini soddalashtiradi. Oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqaruvchilar va qayta ishlash korxonalari iste'molchilarning xavfsizligini ta'minlagan holda, ularning talabidan kelib chiqadigan tendensiyalarga javob berishlari kerak. Xavfsizlikni ta'minlash va oziq-ovqat biznesi operatorlariga kelajakda iste'mol tendensiyalarini bashorat qilishda yordam berish uchun raqamli texnologiyalar tomonidan taqdim etilgan imkoniyatlarni o'rganish asosiy maqsadimizdir. Bundan tashqari, raqamlashtirish tashkiliy sxemalarni diversifikatsiya qilish va oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash operatsiyalarini samarali monitoring qilish uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlarni yaratishi mumkin, bu mintaqada oziq-ovqat va oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashga yordam beradi.[7]

Raqamli texnologiyalar oziq-ovqat tizimida samaradorlik, tenglik va ekologik barqarorlikni yaxshilash uchun muhim salohiyatga ega. Bir qator raqamli texnologiyalar allaqachon ma'lumotga ega bo'lgan va jalb qilingan iste'molchilar va ishlab chiqaruvchilarga, aqlli fermer xo'jaliklariga va yaxshilangan davlat xizmatlariga olib keladi. Raqamli texnologiyalarni qabul qilish mamlakatlarda sezilarli darajada farq qiladi, past daromadli mamlakatlarda joriy qabul qilish darajasi pastroq. Raqamli texnologiyalar katta potensialga ega bo'lsa-da, ular hal qilinishi kerak bo'lgan bir qator xavflarni ham keltirib chiqaradi, jumladan: xizmat ko'rsatuvchi provayderlar bozoridagi hokimiyatning haddan tashqari konsentratsiyasi; ma'lumotlar maxfiylikning yo'qligi; chiqarish; va kiberxavfsizlikning buzilishi. Ushbu xavflar iqtisodiyotning barcha segmentlarini, shu jumladan oziq-ovqat tizimini ham kesib tashlaydi. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalarga panatseya sifatida qaramaslik kerak. Fermerlar

duch keladigan ko'plab cheklovlarni bartaraf etish va raqamli texnologiyalarning potensial afzalliklarini amalga oshirish uchun boshqa investitsiyalar kerak [8].

Oziq-ovqat sanoatining rivojlanishiga yo'l ochgan dalillardan biri oziq-ovqat xavfsizligi holatini kuchaytirish bo'lib, ularning rivojlanishi uchun ijtimoiy qonuniyat yaratdi. Hozirgi global oziq-ovqat tizimi mahsuldorlik, samaradorlik va rentabellik tamoyillari asosida qurilgan va ijtimoiy adolat, barqarorlik va suverenitet kabi boshqa muhim xususiyatlarni e'tibordan chetda qoldiradi. Oziq-ovqat bilan ta'minlashning bunday tuzilishi, ayniqsa, jamiyatning kam ta'minlangan qatlamlari uchun oziq-ovqat xavfsizligi bilan bir qatorda parhez bilan bog'liq sog'liq muammolarining tarqalishiga olib keldi. O'zgargan global geosiyosat va ijtimoiy tabaqalanish, ayniqsa kuchli migratsiya oqimlari bilan tavsiflangan davrda, oziq-ovqat texnologiyasining notekis rivojlanishida makro-geografik hududlar o'rtasidagi mavjud bo'linishni aks ettiradi va shu bilan allaqachon mavjud bo'lgan ko'p narsalarni kuchaytiradi. Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda, Oziq-ovqat texnologiyasi va oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda oziq-ovqat mahsulotlarini raqamlashtirish bo'yicha kelajakdagi taraqqiyotning roli juda katta ekanligini ta'kidlashimiz mumkin.[9]

Raqamli texnologiyalarni joriy etish bilan tavsiflangan qishloq xo'jaligining raqamli transformatsiyasi oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va tarqatishda inqilob qilish imkoniyatiga ega. Ushbu adabiyotlarni ko'rib chiqish raqamli qishloq xo'jaligining ishlab chiqarish samaradorligi, qiymat zanjiri va iste'molchi va ishlab chiqaruvchi munosabatlariga ijobiy ta'sirini ta'kidlaydi. Shu bilan birga, u raqamli qishloq xo'jaligi sohasida bozor kuchining konsentratsiyasi bilan bog'liq muammolarni hal qilish uchun ehtiyotkorlik bilan ko'rib chiqish va tartibga solish zarurligini ham ta'kidlaydi.

Qishloq xo'jaligida raqamli texnologiyalarni doimiy ravishda o'rganish ularning barqaror, shaffof va samarali oziq-ovqat tizimlariga erishishda to'liq salohiyatini ochish uchun zarur. Raqamli qishloq xo'jaligi sohasi rivojlanib borar ekan, bu muammolarni hal qilish oziq-ovqat xavfsizligi va barqarorlik bo'yicha kengroq maqsadlarni amalga oshirish uchun juda muhim bo'ladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Biz tadqiqotimizda O'zbekistonda mobil aloqa abonentlari va Internetga ulanishning o'sishi va raqamli ulanishning o'zgaruvchan dinamikasini o'rganishga yondashuvni qamrab oladi. U texnologiyani qabul qilishning mamlakatning raqamli landshaftiga ta'sirini aks ettiradi va siyosatchilar, biznes va manfaatdor tomonlar uchun rivojlanayotgan raqamli iqtisodiyotni boshqaradigan tushunchalar beradi.

Tahlil va natijalar. Raqamli iqtisodiyot qishloq xo'jaligi va qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlashga ko'p qirrali yondashuvni taklif etib, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashda raqamli iqtisodiyotning muhimligini ta'kidlashimiz zarur.

1-jadval. Oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashda raqamli iqtisodiyotning muhimligini asoslovchi elementlar¹

<i>Samarali axborot oqimi</i>	Raqamli iqtisodiyot ob-havo sharoitlari, bozor narxlari, ekinlar kasalliklari va ilg'or qishloq xo'jaligi amaliyotlari haqida real vaqt rejimida ma'lumot almashishni osonlashtiradi. Fermerlar ushbu ma'lumotlarga mobil ilovalar, onlayn platformalar yoki SMS xizmatlari orqali kirishlari mumkin, bu ularga o'z
-------------------------------	---

¹ Muallif ishlanmasi

	ekinlarini ekish, yig'ib olish va sotish bo'yicha ongli qaror qabul qilish imkonini beradi. To'g'ri va o'z vaqtida ma'lumotlarga ega bo'lish orqali fermerlar qishloq xo'jaligi amaliyotini optimallashtirish, hosildorlikni oshirish va xavflarni minimallashtirish, shu bilan oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashi mumkin
<i>Qishloq xo'jaligi innovatsiyasi</i>	Raqamli iqtisodiyot qishloq xo'jaligini aniq qishloq xo'jaligi, masofadan zondlash va ma'lumotlar tahlili kabi texnologiyalardan foydalanish orqali qishloq xo'jaligi innovatsiyalarini rag'batlantiradi. Bu texnologiyalar fermerlarga ekinlarning sog'lig'ini kuzatish, o'g'it va suvdan foydalanishni optimallashtirish, zararkunandalar bilan zararlanishni erta aniqlash imkonini beradi. Ushbu innovatsion amaliyotlarni qo'llash orqali fermerlar ekinlar hosildorligini oshirishi, resurslarning isrofgarchiligini kamaytirishi va iqlim o'zgarishi ta'sirini yumshatishi, pirovardida oziq-ovqat xavfsizligiga hissa qo'shishi mumkin.
<i>Ta'minot zanjiri boshqaruvi</i>	Raqamli texnologiyalar fermer xo'jaligidan tortib to vilkagacha ta'minot zanjirini samarali boshqarish imkonini beradi. Raqamli platformalar orqali fermerlar xaridorlar bilan bog'lanishlari, adolatli narxlar bo'yicha muzokaralar olib borishlari va mahalliy jamoalardan tashqari bozorlarga kirishlari mumkin. Ta'minot zanjirini samarali boshqarish hosildan keyingi yo'qotishlarni kamaytiradi, fermerlarga adolatli haq to'lashni ta'minlaydi va bozorda to'yimli oziq-ovqat mavjudligini oshiradi.
<i>Moliyaviy xizmatlar</i>	Raqamli iqtisodiyot fermerlarga raqamli to'lov tizimlari, mikromoliyaviy xizmatlar va sug'urta mahsulotlaridan foydalanish imkoniyatini taqdim etish orqali moliyaviy inklyuziyani osonlashtiradi. Bu fermerlarga o'z mablag'larini boshqarishda, qishloq xo'jaligi mahsulotlariga sarmoya kiritishda va hosil yetishmovchiligi yoki tabiiy ofatlar kabi kutilmagan zarbalarni engishda yordam beradi. Moliyaviy xizmatlardan foydalanish fermerlarga samarali sarmoya kiritish, turmush sharoitini yaxshilash va oziq-ovqat xavfsizligini oshirish imkonini beradi.
<i>Kuzatilishi va oziq-ovqat xavfsizligi</i>	Raqamli texnologiyalar oziq-ovqatning fermadan stolgacha bo'lgan sayohatini kuzatib boradigan kuzatuv tizimlariga imkon beradi. Bu potentsial ifloslanish nuqtalarini aniqlash, sifat standartlariga rioya qilishni ta'minlash va oziq-ovqat bilan bog'liq epidemiyalar sodir bo'lganda tezda qaytarib olishga imkon berish orqali oziq-ovqat xavfsizligini oshiradi. Kuzatuv tizimlari, shuningdek, iste'molchi ishonchi va oziq-ovqat tizimining umumiy barqarorligi uchun juda muhim bo'lgan oziq-ovqat ta'minoti zanjirida shaffoflik va ishonchni rag'batlantiradi

Raqamli iqtisodiyot oziq-ovqat xavfsizligi muammolarini hal qilish uchun ko'p qirrali yondashuvni taklif etadi. Raqamli texnologiyalar samarali axborot oqimini ta'minlash, qishloq xo'jaligi innovatsiyalarini qo'llab-quvvatlash, ta'minot zanjiri boshqaruvini tartibga solish, moliyaviy inklyuzivlikni rag'batlantirish, kuzatuvchanlik va oziq-ovqat xavfsizligini oshirish orqali kelajak uchun barqaror va barqaror oziq-ovqat tizimlarini yaratishga sezilarli hissa qo'shadi. Ushbu kompleks yondashuv raqamli iqtisodiyotning oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash, iste'molchilar va ishlab chiqaruvchilarga foyda keltirish hamda ekologik barqarorlikni ta'minlashdagi muhim rolini ta'kidlashimiz mumkin.

Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlashda turli raqamli texnologiyalar qo'llaniladi. Bularga Narsalar internet(Internet of Things (IoT)), Sun'iy intellekt(AI), Blokcheyn, Bulutli hisoblash, Katta ma'lumotlar tahlili, robototexnika va avtomatlashtirish kabi raqamli texnologiyalarning bir nechta turlari qo'llaniladi (2-jadval).

2-jadval. Qishloq -oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlashda qo'llaniladigan raqamli texnologiyalari¹

Narsalar Interneti	Sun'iy intellekt	Blokcheyn	Bulutli hisoblash	Katta ma'lumotlar tahlili	Robototexnika va avtomatlashtirish	Sensorli texnologiyalar
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlashning turli bosqichlaridan real vaqt rejimida ma'lumotlarni to'plash uchun sensorlar va qurilmalardan foydalaniшни o'z ichiga oladi. Ushbu sensorlar harorat, namlik, pH darajasini va boshqalarni	AI algoritmlari qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlashda ma'lumotlarni tahlil qilish va qaror qabul qilish uchun ishlatiladi. Mashinani o'rganish modellari uskunaga texnik xizmat ko'rsatish ehtiyojlarini bashorat qilishi, mahsulot kamchiliklarini aniqlashi va ishlov berish parametrlarini optimallashtirish	Blockchain texnologiyasi qishloq xo'jaligini oziq-ovqat ta'minoti zanjirida kuzatuvchanlik va shaffoflik uchun ishlatiladi. Qayta ishlash safaridagi har bir tranzaksiya yoki hodisa xavfsiz va o'zgarmas daftarda qayd etiladi, bu oziq-ovqat xavfsizligi va javobgarli	Bulutli hisoblash qishloq xo'jaligi protsessorlariga ma'lumotlar va ilovalarga masofadan turib saqlash va ularga kirish imkonini beradi. Bu texnologiyada masshtablik, real vaqtda hamkorlik va katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish imkoniyati beradi.	Katta ma'lumotlar tahlili katta ma'lumotlar to'plamini to'plash, saqlash va tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Qishloq-oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlashda ushbu sifat nazorati, talabni prognozlash va ta'minot zanjirini optimallashtirishda yordam beradi.	Robototexnika va avtomatlashtirish texnologiyalari robot qo'llari, konveyer bantlari va oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlashda ishlatiladigan avtomatlashtirilgan mashinalarni o'z ichiga oladi. Ushbu texnologiyalar ishlab chiqarishda tezlik, aniqlik va samaradorlikni oshiradi.	Spektrmetrlar va gaz sensorlari kabi turli xil sensor texnologiyalari mahsulot sifati va xavfsizlik atributlarini, masalan, yangilik va ifloslantiruvchi moddalar aniqlash va nazorat qilish uchun ishlatiladi

¹ Internet ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi.

kuzatishi mumkin.	tirishi mumkin.	gini oshiradi.				
----------------------	--------------------	-------------------	--	--	--	--

Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlashda qo'llaniladigan raqamli texnologiyalarning asosiy maqsadi: *Samaradorlikni oshirish* (raqamli texnologiyalar qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlashda jarayonlarni soddalashtirish, chiqindilarni kamaytirish va umumiy operatsion samaradorlikni oshirishga qaratilgan), *Resurslarni boshqarishni optimallashtirish* (bu texnologiyalar resurslarni, shu jumladan suv, energiya va resurslarni nazorat qilish va boshqarish, chiqindilarni minimallashtirish va samaradorlikni oshirish), *Mahsulot sifati va xavfsizligini oshirish* (raqamli vositalar sifat standartlari, javobgarlikni kuzatish va qo'llab-quvvatlash orqali oziq-ovqat mahsulotlarining sifati va xavfsizligini ta'minlash), *Hosildorlikni oshirish* (avtomatlashtirish va ma'lumotlari tahlil ishlab chiqarish tezligini, aniqligini va izchilligini oshirishga yordam beradi), *Qishloq xo'jaligini barqaror boshqarish* (texnologiyalar barqaror dehqonchilik amaliyotlarini, jumladan, resurslardan samarali foydalanish va atrof muhitga ta'sirni kamaytirishga yordam beradi) kabilardan iborat. Ushbu maqsadlar birgalikda iste'molchilar, ishlab chiqaruvchilar va atrof-muhitga foyda keltiradigan oziq-ovqat xavfsizligi, barqarorligi va oziq-ovqat mahsulotlarining umumiy sifatini yaxshilashga yordam beradi.

Raqamlashtirish o'z navbatida ilg'or texnologilar, raqamli platformalar va boshqa bir qator axborot-kommunikatsion texnologiyalarga asoslangan bo'lib, mintaqa raqamli iqtisodiyotini barqaror rivojlantirishga katta hissa qo'shadi. Optik tolali aloqa — bu impulslarini optik tolalar orqali yuborish orqali ma'lumotni bir joydan ikkinchi joyga uzatish usulidir. Ma'lumotni o'tkazish uchun modulyatsiya qilingan elektromagnit tashuvchi to'lqinni hosil qiladi. Ushbu turdagi aloqa ovozli, video va mahalliy tarmoqlar, kompyuter tarmoqlari yoki uzoq masofalar orqali uzatishi mumkin. [12]

Xulosa va takliflar. Qishloq-oziq-ovqat sanoati insoniyat uchun eng muhim tarmoqlardan biri bo'lib, ishlab chiqarish, qayta ishlash va tarqatishni o'z ichiga olgan ko'p aktyorli ta'minot zanjirlari orqali zarur ma'lumotlarni taqdim etadi. Iqlim o'zgarishi, aholi sonining o'sishi va texnologik taraqqiyot kabi turli muammolarga duch kelgan holda, sektor yechimlar uchun raqamli texnologiyalarga murojaat qildi. Qishloq xo'jaligi texnikasini avtomatlashtirish, sensorlardan foydalanish, masofaviy sun'iy yo'ldosh ma'lumotlari, sun'iy intellekt va ekinlar va suv monitoringi uchun mashinalarni o'rganish, shuningdek, oziq-ovqat mahsulotlarini kuzatish qishloq xo'jaligini yetkazib berish zanjiri bo'ylab dolzarb ustuvor vazifalarga aylandi. Ushbu tadqiqot oziq-ovqat sanoati samaradorligi va barqarorligini oshirish uchun ushbu algoritmlarni qabul qilishda inkor etib bo'lmaydigan o'sish tendensiyasini ko'rsatib, qishloq xo'jaligini etkazib berish zanjirining turli klasterlarida AI va ML algoritmlarining asosiy qo'llanilishini namoyish etdi. Kelajak katta ma'lumotlar va tahlillar, avtonom tizimlar, 3D bosib chiqarish, virtual va to'ldirilgan reallik va blokcheynni o'z ichiga olgan aniq raqamli texnologiyalar sohalarida maqsadli yutuqlarni va'da qiladi, bularning barchasi sanoat uchun katta salohiyatga ega. Doimiy innovatsiyalar va hamkorlik orqali qishloq-oziq-ovqat sektori barqarorlik, samaradorlik va shaffoflikni rag'batlantirish uchun ushbu raqamli texnologiyalarning kuchidan foydalanishi mumkin, natijada fermerlar, oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash korxonalari va iste'molchilarga foyda keltiradi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar qishloq xo'jaligi-oziq-ovqat sanoatida inqilob qilishga tayyor bo'lib, samaradorlik, oziq-ovqat xavfsizligi, barqarorlik va shaffoflik

nuqtai nazaridan katta foyda keltiradi. Biroq, xarajat, texnologik qulaylik, texnik tajriba va o'zgarishlarga qarshilik kabi asosiy muammolarni hal qilish qishloq-oziq-ovqat sektoridagi barcha manfaatdor tomonlarning birgalikdagi sa'y-harakatlarini talab qiladi. Raqamli texnologiyalar potensialini to'liq ochib berish, oziq-ovqat sanoatidagi barcha ishtirokchilar manfaati uchun barqarorlik va samaradorlikni oshirish uchun doimiy innovatsiyalar va hamkorlikka intilish juda muhimdir. Insoniyat uchun eng muhim tarmoqlardan biri sifatida qishloq-oziq-ovqat sanoatining raqamli yechimlarni qabul qilishi kelajakning dolzarb muammolarini hal qilishda muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar/Literatura/References

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ4947-сонли “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида” ги Фармони, 3.2 банди. «Халқ сўзи» газетасининг 2017 йил 9 февралдаги 29 (6723)-сони
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2020 йил 29 январдаги Олий Мажлисга Мурожаатномаси. “Халқ сўзи” газетаси 2020 йил 30 декабрь, №276 (7778)-сон
3. Ns, S. (2020). Use of information and communication technology in agriculture development. *International journal of applied research*, 6, 462-464.
4. Sidibé, A., Olabisi, L.S., Doumbia, H., Touré, K., & Niamba, C.A. (2021). Barriers and enablers of the use of digital technologies for sustainable agricultural development and food security. *Elementa: Science of the Anthropocene*.
5. Ballantyne, P.G. (2009). Accessing, Sharing and Communicating Agricultural Information for Development: emerging trends and issues. *Information Development*, 25, 260 - 271.
6. Salampasis, M., & Bournaris, T. (2017). Information and Communication Technologies in Modern Agricultural Development. *Communications in Computer and Information Science*.
7. Dele, Raheem., Maxim, G., Shishaev., Vladimir, Dikovitsky. (2019). Food System Digitalization as a Means to Promote Food and Nutrition Security in the Barents Region. *Agriculture*, 9(8):168-. doi: 10.3390/AGRICULTURE9080168
8. Robert, Townsend., Julian, Lampietti., David, Treguer., Kateryna, Schroeder., Mekbib, Gebretsadik, Haile., Armine, Juergenliemk., Eva, Hasiner., Alexandra, Horst., Artavazd, Hakobyan. (2019). Future of Food: Harnessing Digital Technologies to Improve Food System Outcomes. 1-44.
9. Lubana, Al-Sayed. (2019). Technologies at the Crossroads of Food Security and Migration. 129-148. doi: 10.1007/978-3-030-21059-5_8
10. <https://cybersecurityventures.com/>
11. <https://mitc.uz> sayti ma'lumotlari asosida muallif hisob-kitoblari.
12. Mrs.Anitha Patibandla, Associate Professor Mr.M.Anantha Guptha, Assistant Professor Ms.M.Nagma, Assistant Professor. Fiber optical communications (R17A0418)

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 12/1 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).